

законодавстві являється розграничення функції розшення дела от других процесуальних функцій и его нарушение согласно п. 2 ч. 2 ст. 412 УПК України являється безусловним основанием для отмены приговора, постановлення. Недопущение смешивания функций участников уголовно-процессуальной деятельности - важная гарантия прав сторон в процессе и для этого существует институт отводов. Авторы считают, что это может быть объяснено и с точки зрения психологии, ведь совмещение в одном лице функции правосудия и любой другой функции или роли противоречит ее законам. Авторы считают необходимым предусмотреть такой способ обеспечения состязательности, который бы запретил выполнять одному участнику уголовного процесса две или более функции в одном уголовном производстве. А потому следует дополнить ч. 3 ст. 22 УПК Украины и изложить в следующей редакции: «Участник процесса не может совмещать две или более процессуальных ролей в одном производстве». Самоотвод или отвод судье следует применять и к тем ситуациям, когда он выполнял в данном производстве процессуальные функции свидетеля, эксперта, специалиста, переводчика, следователя, прокурора, защитника как до, так и после избрания (назначения) на должность судьи.

Ключевые слова: судья, потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик, представитель, самоотвод, отвод.

Demianchuk V., Denysova G. Prohibition of Amalgamation of Trial's Function and Other Procedural Functions as a Basis for Self-rejection, Rejection. The article deals with legislature regulations aimed at differentiation of the functions in legal proceedings and violation of them. Traditional approach in our legislature is separation of the functions in court hearings and other procedural functions. The violation of it is the basis for verdict being revoked. Debarment of combining functions performed by the participants in the trial is an important guarantee of the parties' rights in legal proceedings. The institute of disqualification in court and self- dismissal of the participant in trial is the guard post of it. From the point of view of psychology combining in one person functions of justice and any other function contradicts the very nature of human. The authors consider that legislature should ensure the principles of fair competition of the parties in trial, introduce the regulations which would prohibit any participant in the court hearings to combine two or more functions in one criminal proceeding. The article suggests to amend Article 22 in part 3 of Criminal Procedural Code of Ukraine with the following: «Participant in the trial can not combine two or more functions in one criminal proceeding». The procedure of disqualification in court and self- dismissal of the participant in trial can also be applied in situations when a judge performs the function of witness to the accident, expert, specialist, interpreter, investigator, prosecutor, advocate (both before and after appointment to the post).

Key words: judge, victim, civil plaintiff, civil defendant, representative, self-rejection, rejection.

УДК 342.731:343(477)

Ю. Кульчинська

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів

У статті проаналізовано підстави кримінально-правової охорони правовідносин, змістом яких є право на свободу віросповідання людини. Обґрунтовано тезу про необхідність запровадити підвищену кримінальну відповідальність за незаконну діяльність згаданих груп. ст.181 КК України має певні вади. У ній передбачається відповідальність тільки для організаторів та керівників деструктивних груп, але нічого не сказано про активних учасників, які всебічно сприяли її функціонуванню. Обґрунтовується необхідність нової редакції ст. 181 КК України, яка дозволить захищати осіб від будь-яких протиправних дій з боку організаторів, керівників та активних учасників деструктивних релігійних чи громадських об'єднань. Також пропонується створити на державному рівні Центр допомоги жертвам деструктивних релігійних та громадських об'єднань.

Ключові слова: гарантії свободи віросповідання, тоталітарні групи, нетрадиційні культури.

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед громадянських прав і свобод людини і громадянина важливе місце займає право на свободу віросповідання. Зокрема, у ст. 35 Конституції України мова йде про право на свободу світогляду і віросповідання. Це право передбачає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, безперешкодно одноосібно колективно дотримуватися релігійних культів та обрядової практики, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод решти [1].

Однією з головних проблем, що існує у сфері релігійних відносин є діяльність різноманітних неформальних, тоталітарних груп, всередині яких вчиняються злочини, наприклад, заподіяння шкоди здоров'ю, а іноді і життю людей або статева розпуста. Кримінально-правова охорона правовідносин, змістом яких є право на віросповідання людини, забезпечується нормами, які, зокрема, передбачені у диспозиціях таких статей КК України: ст. 178 «Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків»; ст. 179 «Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь», ст. 180 «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду», ст. 181 «Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів» [2].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Зазначені питання досліджували П. П. Андрушко, А. П. Бабій, Р. Р. Галіакбаров, В. Г. Гончаренко, П. С. Дагель, В. В. Джунь, В. В. Клочков, М. Й. Коржанський, Н. Ф. Кузнецова, К. Б. Марисюк, П. С. Матишевський, М. І. Мельник, М. В. Палій, В. В. Сташиш, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк, С. С. Яценко.

Мета й завдання статті. *Метою статті* є проведення наукового аналізу окремих проблем правової регламентації діяльності релігійних організацій, що посягають на заподіяння шкоди життю та здоров'я людей. *Завдання дослідження* обумовлюються метою і полягають у визначенні юридичної природи діяльності таких організацій, а також притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зокрема, ст. 181 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за організацію або керівництво групою, діяльність якої здійснюється під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів і поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпостою.

Суспільна небезпека цієї діяльності полягає в організації або керівництві злочинним угрупованням, яке ставить за мету заподіяти шкоду здоров'ю людей або вчинити статево розпусту. Використання релігійних почуттів громадян є лише приводом для організації таких груп. Як слушно вказує С. С. Яценко, положення ст. 181 КК України призначено для боротьби з суспільно небезпечними формами використання релігійних почуттів віруючих, що здійснюється в рамках групової діяльності і пов'язаного зі спричиненням шкоди здоров'ю людей або статевою розпостою [3].

Гарантії свободи віросповідання охоплюють: рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (тобто громадяни (віруючі, невіруючі, атеїсти) мають рівні права в усіх сферах життя суспільства, на них покладаються рівні обов'язки); відокремлення церкви і релігійних організацій від держави (один з основних принципів забезпечення свободи совісті (свободи релігії); відокремлення школи від церкви; рівність усіх релігійних організацій перед законом; наявність спеціальних законодавчих актів, які визначають механізми реалізації права на свободу совісті, свободу церкви [4, с. 45-60].

Держава, її органи і посадові особи не мають права втручатися в питання визначення громадянами свого ставлення до релігії, в законну діяльність релігійних об'єднань.

Кожен громадянин може вільно висловлювати і поширювати релігійні погляди і переконання в усній, письмовій та іншій формі. Громадяни, які бажають спільно сповідувати якусь конкретну релігію, об'єднуються в релігійні товариства і на основі їх статутів здійснюють свою діяльність, не потребуючи дозволу від владних структур, а лише офіційно зареєструвавши своє об'єднання.

Проте поняття релігійних почуттів людей і релігійних правовідносин розрізняються між собою. Якщо законодавство регулює діяльність релігійних об'єднань, ставить під правову охорону окремі форми реалізації права на свободу віросповідання, охороняє майно релігійних організацій та їх діяльність в тих межах, в яких це дозволяють зробити взаємовідносини церкви і держави, то релігійні почуття людей – це категорія радше моральна, ніж правова.

Причини виникнення нових та поширення впливу вже існуючих релігійних організацій, а найчастіше це тоталітарні секти, криються в духовних та економічних кризових станах соціуму. Цим і можуть скористатися лідери тоталітарних сект, адже основна причина, що спонукає особу вступити в секту або ж тоталітарну групу: невдоволення навколишнім світом та своїм місцем у ньому (а часто і

самою собою) і при цьому відсутність надій на можливість самотужки, за допомогою держави або традиційних суспільних інститутів змінити ситуацію на краще.

Якщо розглядати діяльність тоталітарних (чи інакше – деструктивних) сект або ж неоекультів – релігійних об'єднань, які посягають на права особи, то такі визначення, як тоталітарні чи деструктивні секти (культи), дуже точно відображають сутність релігійних об'єднань, яким притаманна необмежена влада керівництва («духовних вчителів», «гуру»), жорстка дисципліна всередині організації, використання цілого комплексу засобів психічного впливу (молитви, співи, «семінари», гіпноз), а також – наркотичних та психотропних речовин з метою пригнічувати волю особи та цілковито підкорити її керівництву. Активно використовується у значній частині неоекультів такі методики, як медитація, монотонне співання, глосолалія (від грецького «glossa» – незрозуміле слово, «lalien» – говорити поняття, термін яким позначають розмову віруючого з Богом «незнайомою» мовою під час сходження на нього Святого Духа). Ефективному впровадженню цих методик сприяють: тривалі пости, настанови та молитви, самонавіювання та контрольовані дихальні вправи. Така культова практика призводить до зміни процесів мозкової діяльності, що викликає зміни у стані свідомості, подібні до наркотичного трансю. Наслідки цього можуть бути трагічні: фізичні та психічні захворювання і, навіть, смерть.

Основні мотиви, що спонукають особу вступити до такої релігійної організації, це по-перше, соціальні – прагнення позбутися самотності, знайти нових друзів, атмосферу теплої дружньої підтримки, любові, солідарності, пошук вирішення проблем вікових криз, конфлікту «діти-батьки». По-друге, духовні мотиви – пошук сенсу життя, прагнення знайти відповіді на глобальні питання. По-третє, моральні мотиви – сподівання здобути сталу світоглядну систему, прагнення до інтегральності (цілісності): пошук контакту з собою, іншими, найближчим оточенням і своєю культурою. По-четверте, психофізіологічні мотиви – проблеми фізичного та психічного здоров'я, необхідність духовної підтримки через тяжку психічну травму; різноманітні кризові ситуації: тяжке захворювання, нещасний випадок; проблеми соціальної адаптації (у хворих на наркоманію, алкоголіків тощо) [5, с. 239-244].

Залежно від спрямування, тоталітарні секти можна поділити на: 1) «неохристиянські», лідери яких проголошують себе посланцями Христа – до них можна зачислити, наприклад, «Церкву об'єднання», «Сім'ю любові», «Слово віри»; 2) «східні», які ведуть своє походження зі Сходу – «Місія божественного світла», «Ананда Марга», «Міжнародного товариства свідомості Крішні»; 3) синкретичні, які поєднують елементи християнства, буддизму та інших традицій, а також об'єднання, що переважно практикують «духовні» вправи, вивчають спекулятивні з релігійного кута зору філософські доктрин, під які звичайно підводяться релігійні спекуляції («Церква сайєнтології», «Аум Сінрікьо», «Біле братство», «Новий Акрополь», рух Ошо); 4) сатанинські, яким притаманні ритуальні жертвопринесення [6].

Організація групи та керівництво групою, діяльність якої спрямована на спричинення шкоди здоров'ю людей, є суспільно небезпечними незалежно від того, під яким приводом вони мають місце. Законодавство України забороняє будь-яку релігійну діяльність, пов'язану з заподіянням шкоди здоров'ю особи. Тому відповідна норма спрямована на охорону здоров'я особи і її місце в Розділі II Особливої частини КК України. Власне, здоров'я особи потрібно вважати основним безпосереднім об'єктом цього злочину, а релігійні почуття – додатковим безпосереднім об'єктом.

У цьому випадку правовідносини, змістом яких є право особи на свободу віросповідання, не можуть вважатися об'єктом злочину, адже діяльність описаних злочинних груп перебуває поза межами закону і жодними нормами не врегульована. По-суті, діяльність цих груп не пов'язується з релігійними правами, а тільки маскується ними.

Визначення місця ст. 181 в системі Особливої частини КК України – не єдина проблема, яка виникає при аналізі норми цієї статті. Як зауважує М. І. Хавронюк організувати групу, діяльність якої здійснюється під якимось приводом і з чимось поєднана, за правилами логіки неможливо: злочин є закінченим з моменту організації групи, а її діяльність перебуває за межами складу злочину. Тому притягнути особу до кримінальної відповідальності за організацію групи згідно з чинною редакцією ст. 181 КК України неможливо [7, с. 184-185].

Виходячи зі змісту ст. 181 КК України, об'єктивна сторона злочину характеризується діями, що полягають в організації або керівництві групою фізичних осіб, діяльність якої містить два основоположних елементи: перший – вона поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпущістю; другий – вона здійснюється під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів [8, с. 159]. Ці елементи стосуються характеристики діяльності самої релігійної групи, а не дій її організатора чи керівника. Під «віровченням» розуміють систематизований

(тією чи іншою мірою) виклад релігійних поглядів на світ, приписів і правил релігійної практики, відносин з іншими конфесіями та державою, поведінки віруючих у побуті [9, с. 7]. Визначення «під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів» слід розуміти таким чином: дотримання групою канонів віровчення чи культової діяльності як приводу для своєї протиправної поведінки. Вживання у диспозиції статті форми множини понять «віровчення» та «обряди» слід розуміти як заборону будь-якого з обрядів будь-якого віровчення, якщо вони (віровчення чи обряди) посягають на охоронювані права й інтереси особи [10, с. 493]. З диспозиції ст. 181 КК України зрозуміло, що суспільно небезпечне діяння, передбачене цією кримінальною нормою, здійснюється шляхом організації або керівництва групою. Організація й керівництво групою відрізняються між собою за змістом та сутністю. Організація групи – це дії, спрямовані на створення групи, метою діяльності якої стає проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів, поєднаних із заподіянням шкоди здоров'ю людей чи статевою розпущістю. Керівництво групою – це дії, що спрямовані на управління процесом підтримання функціонування групи і полягають, зокрема, у координації діяльності групи, виданні відповідних розпоряджень, керівництві обрядами, прийнятті рішень щодо покарання членів групи тощо. Проте в ст. 181 КК України не враховуються характерні риси таких об'єднань, а саме, обмежується коло суб'єктів злочину, яких вона передбачає, і зазначено тільки організатора та керівника релігійної організації, що у свою чергу не дозволяє притягати до відповідальності інших осіб, які, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер діяльності подібних утворень, втягували до них осіб.

Іншим проявом вчинення злочинних дій, передбачених ст. 181 КК України є статева розпуста. Під нею слід розуміти вчинення розпусних дій, пов'язаних із неупорядкованим статевим спілкуванням, задоволенням статевої пристрасті неприродним способом стосовно членів такої групи або інших осіб.

Щодо факультативних ознак злочину, передбаченого ст. 181 КК України, то спосіб його вчинення полягає у проповідуванні релігійних віровчень чи виконанні релігійних обрядів. У зв'язку з тим, що адепти релігійних груп зазвичай надто сильно підпадають під вплив «духовних наставників», вони стають надто вразливими до будь-яких маніпулювань щодо них, тому сприймають проповідування віровчень чи виконання обрядів як невід'ємну частину віри, незважаючи на їх злочинну сутність.

У ч. 2 ст. 181 КК України передбачено вчинення тих самих дій, що і в ч. 1, але поєднаних із втягуванням у діяльність групи неповнолітніх. Під втягуванням неповнолітніх слід розуміти залучення осіб, які не досягли 18-річного віку, у діяльність групи. Це певні дії повнолітньої особи, вчинені з будь-яких мотивів і пов'язані з безпосереднім впливом на неповнолітнього з метою спонукати його взяти участь у функціонуванні групи, що під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів здійснює діяльність, поєднану із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпущістю. Такий вплив може бути здійснений за допомогою всіх видів фізичного насильства (заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, мордування, катування тощо) і психологічного впливу (погроза застосовувати насильство, завдати матеріальних збитків, зганьбити в очах однолітків, товаришів, переконання, залякування, обман, шантаж, підкуп, розпалювання почуття помсти, заздрості, обіцянка забезпечити грошима, подарунками, розвагами тощо) [11, с. 505]. Згідно з цією кваліфікуючою ознакою злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, спрямованих на втягування неповнолітніх у діяльність групи, незалежно від того, чи вдалося суб'єкту злочину досягти поставленої мети.

Особливу небезпеку релігійні організації (тоталітарні секти) становлять для неповнолітніх, які в силу вікових особливостей набагато більше, ніж дорослі, відкриті для стороннього впливу, схильні до перебільшеного сприйняття різних проблем і ще не мають потрібного життєвого досвіду, щоб належним чином розібратися у тій чи іншій складній ситуації. Для неповнолітніх (у яких процес становлення особистості, у тому числі і психічний розвиток, ще тільки відбувається і які ще не мають стійких моральних переконань) характерні підвищена чутливість до навіювання та схильність до наслідування при спілкуванні з дорослими, які мають авторитет в їх очах. Таким чином вони дуже легко можуть потрапити до тоталітарної секти, керівництво якої зробить все, щоб відповідним чином виховати їх. Неповнолітні, які опинилися в сектах, фактично позбавлені свободи вибору місця проживання, пересування, права вільно висловлювати свої погляди.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, можна дійти до висновку, що ст.181 КК України має певні вади. У ній передбачається відповідальність тільки для організаторів та керівників деструктивних груп, але нічого не сказано про активних учасників, тобто осіб, які, усвідомлюючи протиправний характер діяльності такої групи, всебічно сприяли її

функціонуванню. Тому необхідно в ст. 181 КК України передбачити і визначити в якості суб'єктів злочину організаторів, керівників та активних учасників деструктивних релігійних або громадських об'єднань та встановити підвищену кримінальну відповідальність.

Обґрунтовується необхідність нової редакції ст. 181 КК України і встановлення відповідальності за посягання на права особи під приводом здійснення релігійної або громадської діяльності, що дозволить захищати як неповнолітніх, так і дорослих осіб від будь-яких протиправних дій з боку організаторів, керівників та активних учасників деструктивних релігійних чи громадських об'єднань. Саме тому необхідно доопрацювати і внести зміни до ст. 181 КК України, наприклад, активна участь в діяльності релігійного чи громадського об'єднання, діяльність якого посягає на права особи, поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпустою чи зі спонуканням до вчинення протиправних діянь, а рівно пропаганда, спрямована на вчинення вищевказаних діянь, – карається.

З метою посилення боротьби з деструктивними релігійними та громадськими об'єднаннями пропонується, враховуючи міжнародний досвід, створити на державному рівні Центр допомоги жертвам деструктивних релігійних та громадських об'єднань, фахівці якого (юристи, психологи, лікарі, педагоги, релігієзнавці) будуть надавати таким особам та членам їх сімей юридичну (захищати їх інтереси в суді, консультувати з юридичних питань) та психологічну допомогу, сприяти їх соціальній реабілітації, інформувати громадськість про небезпеку, яку становлять такі структури [12].

Джерела та література

1. Конституція України [Текст]: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 14 серпня 2015 року: (Офіційний текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 209 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С. С. Яценко. – К.: Юрінком, 2005. – 334 с.
4. Черній А. Релігієзнавство: підручник / А. Черній. – К.: Академвидав, 2008. – 400 с.
5. Миронович Д. В. Особливості членства в неорелігійних організаціях: концепція Р. Старка та В. Бейнбріджа / Д. В. Миронович // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління. Матеріали другої наукової конференції (Донецьк, 14 квітня 2006 р.). – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – С. 239-244.
6. Остроухов В. В., Петрик В. М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): підручник / [В. В. Остроухов, В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк та ін.; за заг. ред. Є. Д. Скулиша]. – К.: КНТ, 2010. – 776 с.
7. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К.: Істина, 2004. – 504 с.
8. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.]; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – К.: Атіка, 2008. – 712 с.
9. Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин. – К.: Центр Розумкова, 2003. – 120 с.
10. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Ін Юре, 2003. – 1111 с.
11. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К.: Істина, 2004. – 504 с.
12. Киренко С. Г. Тоталітарні секти та молодь: кримінально-правовий аспект / С. Г. Киренко // Молодь на зламі тисячоліть: нове тисячоліття – нові проблеми: Зб. наук. ст. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2000. – С. 28-31.

Кульчинская Ю. Посягательство на здоровье людей под предлогом проповедования религиозных вероучений или выполнения религиозных обрядов. В статье проанализированы основания уголовно-правовой охраны правоотношений, содержанием которых является право на свободу вероисповедания человека. Одна из главных проблема в сфере религиозных отношений - деятельность различных тоталитарных групп, внутри которых совершаются преступления. Обоснован тезис о необходимости ввести повышенную уголовную ответственность за незаконную деятельность упомянутых групп. По мне нию автора статья 181 УК Украины имеет определенные недостатки. В ней предусматривается ответственность только для организаторов и руководителей деструктивных групп, но ничего не сказано о активных участниках, то есть лицах, которые, осознавая противоправный характер деятельности такой группы, всесторонне способствовали ее функционированию. Обосновывается необходимость новой редакции ст. 181 УК Украины и установления ответственности за посягательство на права человека под предлогом совершения религиозной или общественной

деятельности, что позволит защищать как несовершеннолетних, так и взрослых от любых противоправных действий со стороны организаторов, руководителей и активных участников деструктивных религиозных или общественных объединений. Также предлагается учесть международный опыт и создать на государственном уровне Центр помощи жертвам деструктивных религиозных и общественных объединений.

Ключевые слова: гарантии свободы вероисповедания, тоталитарные группы, нетрадиционные культуры.

Kulchynska Iu. Assault on health of people caused by preaching religious beliefs and performance of religious rites. The article analyzes bases for legal relations protection the content of which is the right for freedom of belief. One of the global problems in the sphere of religious relations is the activities of various totalitarian groups within which crimes are committed. The author heightens the need to introduce increased criminal liability for illegal activities of the aforementioned groups. Article 181 of the CC of Ukraine has some shortcomings. It implies criminal liability only for the organizers and leaders of destructive groups, but not for those active members of them, who being aware of the illegality of their activities, comprehensively promoted its activities. A new wording of Article 181 of the CC of Ukraine is suggested which would introduce criminal liability for assault on rights of the individual under pretext of religious or social activities. It will allow to protect both juveniles and adults against illegal actions of the leaders or active members of the religious or public destructive groups and associations. The author, taking into account international experience, also proposes to establish at the national level Center of assistance to the victims of the religious or public destructive groups and associations.

Key words: guarantees for freedom of belief, totalitarian groups, non-traditional cults.

УДК 343.265

Ю. Фідря

Перспективи вдосконалення кола обов'язків, які покладаються на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням

У статті проаналізовано окремі проблемні питання, що стосуються закріпленого у ст. 76 КК України кола обов'язків, які суд може покласти на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Досліджено правову природу таких обов'язків, з'ясовано їх значення для досягнення цілей випробування, а також критерії, якими керується суд при їх призначенні. Сформульовано ряд пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства, яке передбачає перелік обов'язків, які можуть бути покладені на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Внесено пропозицію доповнити законодавчий перелік вказівкою на обов'язок відшкодування шкоди, заподіяної злочинцем.

Ключові слова: звільнення від відбування покарання, пробація, випробування, іспитовий строк, виправлення.

Постановка наукової проблеми та її значення. У світлі однієї з основних тенденцій вітчизняної кримінально-правової політики – реалізації принципів гуманізму та справедливості, особливий науковий інтерес становить феномен кримінальної відповідальності та покарання, зумовлений пошуком адекватних шляхів їх застосування у сучасних умовах. Одним із перспективних напрямків дослідження є інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням, правове регулювання та застосування якого повинно узгоджуватися як із національними правовими традиціями та соціально-економічними можливостями нашої держави, так і з передовим зарубіжним досвідом у цій сфері. Широке застосування цього інституту обумовлює необхідність звернення до нього як науковців, так і юристів-практиків задля ефективного вирішення ряду теоретичних та прикладних аспектів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблемам звільнення від відбування покарання з випробуванням приділяли увагу такі вчені, як І. М. Агзамов, І. М. Алексєєв, Ю. В. Баулін, О. М. Звенигородський, А. О. Клевцов, О. О. Книженко, В. А. Ломако, А. А. Музыка,